

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„Koroški Slovenec“,
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26/I.
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Pol. in gosp. društvo
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26/I.

List
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.

Stane četrtletno: K 10.000

Za Jugoslavijo

četrtletno: Din. 25.

Posamezna številka 1000 kron

Leto IV.

Dunaj, 13. avgusta 1924.

Št. 33.

Naši Nemci.

Dva brata že navadno nista v vsem ene misli, dva soseda še manj; naravno je, da se tudi dva naroda ne razumeta vselej. Zato v tem ni nič hudega, če si kedaj nasprotujeta Nemec in Slovenec, ali Nemec in Čeh. A to nasprotstvo je postalo 50 let sem vedno grše, tako da je Avstrija morala razpasti. Podrla jo je sicer vojska, ali že 25 let poprej državni zbor ni več mogel delati, obstrukcija danes tu, jutri tam. Nemci so jo pričeli, drugi so jim potem prikazali, da kriči lahko vsakdo, k temu ni treba nemškega profesorja. Nemci zadnji čas kaj radi pripovedujejo svetu, kaj vse se je Slovanom v Avstriji dalo; zdaj začenjajo pripoznavati še svoje grehe! In to je dobro, le tako je upati, da zopet pridejo v boljše razmerje z drugimi.

Pisatelj Hoerman piše, v listu „Neues Reich“ dne 5. julija tole: „Stari ljudje se svoje narodnosti niso zavedali, kakor se je zavedajo ljudje zdaj. Njihova narodna zavest je bila naravna. Nenaravna narodna zavest se je vzgojila po knjigah in časnikih, po šoli in strankarski agitaciji. Nemec v stari dobi države in ljudi ni cenil z narodno sebičnostjo. Država je bila kakor cerkev — za vse! Kultura in umetnost ste bili v vsem zapadu (v vsi Evropi) enaki. Nemec je bil tedaj po vsem svetu priljubljen kakor Avstrijec še dandanes, če izvzamemo koroškega posilinemca.“

Nemec je bil pobožen in ponižen, ni se širokoustil, ni se povzdigoval in ni nastopal tako

naduto, kakor pozneje. Ošabnosti so Nemca učili (turnarji) Arndt Jahn in Menzel, in le pokvarjeni Nemci povelečujejo te može. S Bismarkom se je vse prav na slabo obrnilo. Bismarku je veljala moč vse, pravica nič, hotel je vso državo urediti kakor kosarno, ljudje naj eksercirajo kakor rekruti, in vladi se naj vsakdo pokori kakor vojak korporalu. Vse je postalo zdaj „national“ — narodno. Zato je Bismark iz Nemčije izrinil katoliško in napol slovansko Avstrijo. Katoliška vera je bila tem ljudem premalo narodna kot nemško vero so proglašali luteranstvo. Za letom 1870. je bilo vse kakor pijano. Narodna zavest se je še grše razvnela in je zatrla vsako trezno misel. Nemec je sodil, da je greh, ako ni dosti narodno zaveden, ako pusti še drugega človeka veljati. V srednjih in višjih šolah se je odpravila krščanska vzgoja in na njeno mesto se je dalo narodno vzgajanje. Časniki in agitatorji so drug pred drugim povelečali nemštvo, v vojašnicah se je novince vežbalo v vsenemškem smislu, duša nemškega ljudstva se je popolnoma spremenila in je postala plitva.

Vsenemec se v politiki ozira le na svoje ljudstvo, povsod hoče imeti nadoblast in da si jo pridobi, se je naprej množila armada. V ljudstvu se je gojilo vojaško mišljenje. Vsenemec pozna le svojo korist, le svojo pravico, nikjer pa ne pozna pravice drugih ljudi.

Vsled tega se je spremenilo razmerje do domačih narodnosti in do tujih držav. Nekdaj so imeli Nemca povsod radi, zdaj ga povsod sovražijo. Treba se vrniti k stari skromnosti.

Treba je bilo nesreče, da se zopet ponižamo. Ošabnost stopa pred padcem, ponižnost prihaja za njim. Ošabnost nam je odvrnila vse prijatelje. Med vojno je pisal švicarski list: „Na svetu ni nič ošabnejšega kot sta nemški častnik in nemški profesor“. Lažem, ki se predavajo na naših šolah, treba je stopiti nasproti, narodnim nemškim učiteljem in srednješolskim profesorjem bo treba omejiti njihovi upliv na mladino.“

Tem besedam koroški Slovenci kar povsem pritrjujemo. Trajalo bo seve še nekaj časa, da se naši sosede streznijo z svoje pijane glorie, a strezniti se bodo mogli tudi na Koroškem in potem upamo, da se sprijaznijo še z nami.

Vrata pri Trbižu — izgubljena?

Spominjamo se še, kako so koroški Nemci svoj čas kričali, da Italijani nočejo zapustiti Vrat, ki po mirovni pogodbi ostanejo pri avstrijski Koroški. Sedaj na beremo po listih, da sta se naša in italijanska vlada dogovorili, da postanejo Vrata mednarodna obmejna postaja. Zdi se nam, da to pri Lahih pomeni isto kakor svojčas pri Reki: Lah je v Vratih in jih ne zapusti več. Mi domačini, ki poznamo lego kraja, razumemo, zakaj je Lahom toliko ležeče na tem kraju. G. dr. Wutte bi rekel: Vrata so najlažji in najbližji vhod v celovško kotlino. Slovenci smo se poslužili gole pravice, ki jo je nam dala mirovna konferenca, Nemci pa so po-

PODLISTEK

Kovač Franc:

Idila.

Rad pogovarjam z otroci, jih poprašujem o tem in onem in marsikatera bistra glavica mi pove prav modro. Nedolžna otroška duša, na katero še ni padla slana spoznanja dobrega in hudega, še ne pozna zvijačnosti, ne skriva svojih misli v praznem besedičenju, kot kulturni človek. Kar misli, pove naravnost in odkrito.

Čakal sem na pogrebce, katerim se ni mudilo z mrličem od doma. Da si preženem čas, jo zavijem počasi na hribček za vasjo. Ondi zapazim Fricija, bistrega fanta osmih let: pasel je krave. Dobro zraščeni deček, inteligentnega obraza, umazanih bosih nog. Pel je neko čudno melodijo, katero si je sproti izmišljal. Ker sem stopil za grm, me ni takoj zapazil.

Slednjič me ugleda in jenja peti; zdrzne se.

„Kaj pa ti, ali ne bodeš šel v šolo?“

„Ni šole, sredi je danes, krave pasem.“

„Koliko pa imate krav?“

„Samo dve, nismo pavri in ata hodijo v tovarno.“

Sedel sem na štor in začela sva se pogovarjati o tem in onem. Na vsako vprašanje mi je dal jedernat, pogosto naiven odgovor.

„Kar sam paseš, kaj ti sestra nič ne pomaga?“

„Tilči?“

„Ja.“

„I, po vasi okrog leta in se igra.“

„Pa vam je zadnjič hiša pogorela.“

„Ja, vse nam je pogorelo, pa bomo novo sezidali.“

In kot da bi bilo to nekaj malenkostnega, je važno pripomnil:

„Meni je zgorela tablica in katekizem.“

„A, kako boš pa sedaj pisal, kako se boš učil, ko prideš v drugi razred?“

„Imam že novo tablico. Tudi mlada mačka se je spekla v ognju. Tako žalostno je mijavkala, pa ji nisem mogel odpreti vrat. Saj sem sam komaj ušel iz sobe. Pa bi bilo boljše, če bi bil pes zgorel, nič bi ga ne bilo škoda.“

Nenadoma okrene z glavo, me bistro pogleda, kot bi se nečesa spomnil:

„Pa vi ste rekli, da mi boste eno „tekno“ (zvezek) dali; samo eno stran imam še prazno.“

„Saj res, čisto sem že pozabil. Koliko pa velja tekna?“

„Štiristo kron.“

„Na, tukaj jih imaš, pa si jo sam kupi.“

Zazvonilo je; vstal sem in odhital v cerkev. —

„Pa zahvalim.“

„Že prav, le priden bodi!“

„Srečno.“

„Zbogom.“

Kovač Franc:

V šoli.

Vroč poletni dan, iz jasnega neba pripeka solnce. V razredu vlada soparna vročina.

Sredi pouka dvigne deček roko.

„Kaj pa ie?“

„Ta pa spi,“ pokaže s prstom.

Tam v zadnji klopi je deklica zaspala.

„Je včeraj tudi spala, vsak dan zaspi v šoli,“ pravi škodoželjno njegov sosed, radujoč

se v misli, da jo bom kaznoval ali poslal v kot klečat.

Bila je hči dekle in mora že v zorni mladosti trdo delati od zore do mraka in ima le v včasih priložnost iti v šolo. Ne uživa brezskrbnih otroških let, ne sliši prijazne besede in nima časa igrati se s tovarišicami. Usoda ji je že v zibelki namenila trdo delo brez izpremembe, brez veselja in zabave in trpljenje jo bo spremljalo do groba.

Zraven nje sedeča tovarišica jo dregne s komolcem, da dvigne glavo.

Takoj sem uganil pravi vzrok.

„Kdaj si pa vstala danes?“

„Že ob treh.“

„Kaj pa počneš zjutraj tako zgodaj?“

„Najprej doma kaj delame, potem pa past ženem.“

„Pustite jo, naj spi. Ona že davno poprej vstane, kot vi vsi in mora do tačas, da gre v šolo, pridno delati. Ona nima skrbnih starišev kot vi, tako mlada je še in mora že služiti pri tujih ljudeh. Pustite jo pri miru in nikar je ne dražite.“

Zakaj je tako velik socialen razloček že pri otrocih? Na eni strani otroci, razvarjeni od starišev, ki jim v svoji slepi ljubezni izpolnijo vsako, še tako neumestno željo, katerim sije solnce mladostne sreče, preživijo otroška leta v veselju in brezskrbnosti, a na drugi strani otroci, ki nimajo veselega trenutka, katerih življenju je že v prvi mladosti primešano trpljenje in skrb za obstanek.

In pustil sem jo dalje spat, saj itak ne bo imela kdaj kaj dobrega na svetu.

klicali Lahe na pomoč in sedaj zahtevajo plačilo računov 400.000.000 zlatih lir. Koliko so vpili Nemci o „Kärnten ungeteilt“, sedaj pa sami delijo!

Zdaj je nam tudi jasno, zakaj so gospodje okoli „Bauernzeitung“ in „Freie Stimmen“ v zadnjem času uprizorili tako gonjo proti nam. Mislili smo, da smo jih samo z občinskimi volitvami tako razburili in da jih je tako pretresla usoda Nemcev v kraljevini SHS., ko niso bili več pri vladnih koristih, a danes vemo, da so z napadi na „izdajalce v jugovzhodnem kotu“ hoteli prikriti svoje klaverno delovanje v jugozapadnem kotu, kjer so sami odtrgali kos koroške zemlje in Italijanom odprli — Vrata!

Ta žalostni slučaj obsoja tudi sedanjo našo zunanjo politiko, ki išče prijateljev tam, kjer so zviti sebičnejši, a ne tam, kjer bi lahko bili odkriti prijatelji, pomočniki proti zvitim sebičnejšem. Ali bi se pač nemški svet podrl, če bi Slovenci dobili vse naravne pravice, kakor jih zahteva vsak kulturni narod, če bi dobili pametne šole, če bi narodno, kulturno in gospodarsko postali enakovredni? Minula bi hujskarija po Heimatschutzu, minul bi strah Nemcev pred „iredento“, minula bojazen pred jugoslovansko javnostjo; kraljevina SHS., ki je naravna zaščitnica jugoslovanske manjšine na Koroškem, bi lahko gojila odkritosrčne prijateljske vezi z Avstrijo in bi njenim zastopnikom ne bilo treba govoriti o pritožbah koroških Slovencev, kakor jih je potrdil dr. Ninčič pri zadnjem obisku na Dunaju in jih diplomatično, a dovolj jasno priporočal dunajski vladi. Ali bi ne imela cela Avstrija od take politike veliko večjo korist kakor pa koroški Slovenci od najprijaznejše enakopravnosti?!

Tako pa ženejo koroški vsenemci v svoji kratkovidnosti svojo po nemških predvojnih dalekosežnih, a sedaj uničenih idealih ustvarjeno mržnjo in gonjo do Slovencev naprej in čimbolj jo ženejo naprej, tembolj odgovarja jugoslovanska javnost, ter tako ne tu, ne tam ne pride do miru.

Kdo je kriv teh preprirov? Ne tisti, ki nič nima, ampak tisti, ki hoče vse sam imeti in drugim nič dati. In kdo ima korist? Lah, ki si je ravno vsled preprirov med Nemci in Slovenci odprl „Vrata“ na Koroško.

POLITIČNI PREGLED

Osemnajsto poročilo generalnega komisarja obsega dobo od 15. maja do 15. junija in omenja uvodoma sklep Društva narodov o proučevanju avstrijskega gospodarstva po posebni komisiji, ki bo predložila potem strokovno mnenje o potrebi povišanja letnega proračuna. Generalni komisar pričakuje od vlade do tega časa konkretne predloge. Poročilo omenja dalje, da znaša letošnji deficit 1166 milijard K, sicer manj kot lansko leto, vendar še ne dosega 146,7 milijard, ki jih je za deficit določilo Društvo narodov. Deficit bo zmanjšal sprejeti zakon o delitvi davkov za 500 milijard, a kljub temu ostane še 600 milijard. Daljno znižanje deficita bo skrajno težavno. Določenih števil se tedaj ni moglo držati. Prvih pet mesecev se iz posojila ni nič izplačalo ter znaša deficit kljub previsokim izdatkom manj kot je predviden. Zato povdarja generalni komisar potrebo po zvišanju normalnega državnega proračuna. Dohodki carine in tobačnega monopola so zadovoljivi: v maju 304 milijarde, prejšnje mesece 270, odnosno 201 milijarda K. V maju je bilo odpuščenih daljnih 1693 državnih nameščencev, da znaša število odpuščenih 67.109 oseb. Določeno število 100.000 pa se najbrž ne bo doseglo nikdar. Glede bančnih krahov omenja, da niso bile prizadete vse banke, ker se ne bavijo vse s špekulacijo, in da bodo imeli krahi to dobro stran, da se bo denar vlagal v zavode, ki se s špekulacijo ne bavijo, ter prišel tako v prid gospodarstvu. Zunanja trgovina se je razvijala povolno, kar je dobro uplivalo na brezposelnost. Število brezposelnih je znašalo koncem maja samo 68.000 več. Končno priporočja generalni komisar znižanje davkov, ki podražujejo denar.

Jugoslavija. Skupščina se je sestala k izrednemu zasedanju in sedaj zboruje. Že naprej se je dalo pričakovati, da bodo seje skupščine zelo burne, ker bo porabila sedanjo opozicija

vse sile, da zavlačuje in preprečuje delovanje nove vlade, ki se je postavila strogo na parlamentarna in ustavna tla ter hoče voditi neizprosni boj proti podkupovanju. Nova vlada je podala svoj program, o katerem smo kratko že prej poročali. Debata o vladni izjavi je bila zelo burna, seje so se morale večkrat prekiniti, da se pomirijo razburjeni duhovi. Kljub temu se kaže, da ima nova vlada precej trdno podlago in da je tudi jugoslovanski narod za njo. Radičevci so na plenarni seji stranke v Zagrebu sklenili, da začasno v vlado sicer ne stopijo, pač pa jo bodo podpirali. 5 poslancev Radičeve stranke, ki še niso bili v skupščini, je sedaj prišlo. Govori se tudi, da je dovoljen povratak Radiču, ki je dobil že potni list. Mogoče bi bilo boljše, ako bi ostal vsaj še nekaj časa v inozemstvu. Nova vlada se je pogajala tudi z Nemci, ki so stavili sledeče pogoje: 1. Cerkevnošolska avtonomija s pravico ustanavljanja verskih nemških osnovnih in srednjih šol, ki bi se nahajale pod upravo nemškega cerkvenošolskega sveta, vzdrževala pa bi jih država. 2. Uvedba nemške uprave v občinah, kjer so Nemci v večini. 3. Nemški jezik na sodišču. 4. Oziranje na Nemce pri razdeljevanju zemlje. 5. Podpiranje nemških gospodarskih institucij. 6. Vsaj en nemški načelnik v ministrstvu za vere in prosveto. 7. Služenje nemških vojaških novincev v kulturnejših krajih. Veliko zahtevajo ti ljudje. Sicer jim nismo nevoščljivi ter jim privoščimo vse pravice, ki jim pripadajo po mirovni pogodbi in naravnih zakonih, vendar moramo obnem zahtevati enake pravice tudi mi koroški Slovenci. Gotovo pa bo tako, da bodo Nemci v Jugoslavijo svoje pravice dobili, mi pa bomo ostali še nadalje brezpravna in tlačena raja. Nemeč je že tak, da hoče imeti vse, drugim pa ne da nič.

Londonska konferenca. Razprave potekajo tako-tako: Vedno se še vsadi kakšen klin vmes, ki razburja delegate. Nemška delegacija je že v Londonu in se udeležuje razprav. Že pri prvi seji, na kateri so bili Nemci pozdravljeni in so jim bili predani dotedanji sklepi konference, so se obnašali precej oholo. Macdonald in Herriot sta dala duška svoji nevolji z medklici. Ker je govoril dr. Marks nemški, se je zvalila pozneje krivda na tolmača, ki je govor v angleščino in francoščino slabo prevedel. Ko je nemška delegacija dotedanje sklepe proučila, je predložila svoje pripombe in predloge, ki sicer niso vse zadovoljile, vendar se bodo dale pri dobri volji vse premostiti. Konferenca bo trajala še kak teden. — Velike težkoče je delalo prvotno posojilo Nemčiji, ker so ameriški bankirji predlog zavrgli. Šele drugi francoski predlog je bil sprejet, da je podpis posojila zagotovljen. Pogodba stopi vendar še le tedaj v veljavo, ko bo posojilo že podpisano. Generalni agent za reparacijska plačila bo solastnik Morganovega bančnega zavoda, ki bo nekak kurator Nemčije. Nemci se zelo trudijo, da bi spravili na dnevni red tudi vprašanje izpraznitve Porurja, ki ga Dawesovo poročilo ne omenja ter ne spada v delokrog konference. Pa kakor vse kaže, se bodo pogovarjali neoficijelno še o vseh vprašanjih, ki se tičejo Nemčije in zaveznikov. Nekako nadaljevanje londonske konference bo tvorila konferenca finančnih ministrov zveznih držav v Parizu, ki se bodo pogovarjali o zasedbenih stroških in razdelitvi teh ter o mednarodnih dolgovih. Predposvetovanja se vrše že sedaj. Te konference se udeležijo tudi Amerikanci. Pred kratkim se je mudil v Berlinu ameriški državni tajnik, ki je menda vladi jasno povedal, da Nemci tako ugodne prilike ne bodo imeli več nikdar in da ne smejo več računati na ameriško pomoč, ako odklonijo sklepe londonske konference. Po tem se bodo Nemci tudi ravnali, ker bi odgovornosti za neuspeh ne mogli prenesti. Ker ni nepremostljivih težkoč, se bo konferenca gotovo z uspehom zaključila.

Bolgarska je prosila medzavezniško komisijo za dovoljenje povišanja vojske za 6000 mož, ker ni zmožna vzdržati s to maloštevilno vojsko vsled grezeče komunistične nevarnosti v deželi red in mir. S to prošnjo se je bavilo tudi jugoslovansko ministrstvo in ugotovilo, da bolgarska vlada komuniste sama podpira, da bi lažje dosegla dovoljenje za pomnoženje svoje vojske.

Bolgarska na pragu nove revolucije. Stanje današnje vlade Cankova na Bolgarskem postaja vsak dan bolj kritično radi sporazuma in kooperacije med makedonskimi revolucionarnimi organizacijami in komunisti. V poslednjih dneh so se pojavile na Bolgarskem dobro oborožene čete nasprotnikov današnjega režima. Te čete so pričele splošno mobilizacijo kmetov in delavskih mas. Med četami in vojsko je prišlo do krvavih spopadov na več mestih, posebno v okolici Šumena in Tatar Pazardžika. Todor Aleksandrov je svoje čete združil v okolici Petrice. V Sofiji se širijo vesti, da hoče Todor Aleksandrov s komunisti izvršiti državni prevrat in dobiti oblast v svoje roke. Radi takega stanja se je sestal v Sofiji kronski svet, ki je sklenil na svoji seji, da se mora predvzeti najstrožje mere proti komunistom in zemljoradnikom. V Sofiji je proglašeno obsedno stanje. Vse javne in državne zgradbe čuvajo močni oddelki vojaštva v popolni bojni pripravljenosti. V okolici Sofije je postavljenih več močnih baterij.

Angleško-ruska pogodba je bila sedaj podpisana. Pogajanja so se vlekla mesce in mesce od dneva priznanja sovjetske vlade. Še dan pred podpisom gospodarske in finančne pogodbe so prihajale vesti, da so se pogajanja razbila. Pogodba sicer ni popolnoma zadovoljiva, vendar se boljšega ni dalo doseči.

Zakaj je proglašeno obsedno stanje v Rumuniji. Splošno se misli, da je bilo proglašeno v Rumuniji obsedno stanje predvsem iz strahu pred komunističnimi nemiri. Toda temu ni tako. Glavno skrb povzroča sedanji rumunski vladi general Averescu, ki ima za seboj skoraj vse kmetstvo prebivalstvo in ki je zato v stanju, da izvede tudi državni udar. Kakor se govori, ima sedanja vlada v rokah dokumente, ki dokazujejo, da hoče general Averescu to tudi v resnici izvršiti. Vlada ima baje dokumente, da je izdal Averescu že povelje, da je treba sedanjega ministrskega predsednika ubiti. Po zadnjih vesteh so v okolici Bukarešte koncentrirani veliki oddelki vojske. Vsi javni lokali morajo biti ob devetih zaprti in vsako postajanje po ulicah je prepovedano.

V Albaniji zopet meščanska vojna. Iz Albanije javljajo, da se je tam ponovno pričela meščanska vojna. Prijatelji Ahmed bega so se uprli z oboroženo silo novemu režimu vlade Fan Nollija. Bajram Cur in Azem beg sta v Skadru ter nameravata priti v Metohijo, da se osvetita jugoslov. oblastem radi poraza v Drenici. Kosovski komitet je poslal svoje agente, da ubijejo Ahmed beg Zoga, ki se nahaja v Beogradu. Agenti pa niso imeli uspeha.

DOMAČE NOVICE

Brdo pri Šmohorju. Že od leta 1906 imamo pri nas lastno pošto in dvojezični poštni pečat, katerega so pred kratkim odstranili in ga nadomestili s samonemškim. Ali so storili to radi tega, da porabijo manj črnila, ali pa hočejo dati Brdi nemško lice. Nas s tem še ne bodo ponemčili. Mi ostanemo trdni do zadnjega, četudi smo brez razumništva kakor čebelni panj brez matice. Poštni urad bi nam bolj ustregel, ako bi uredil poštno službo tako, da bi pismonoša raznašal pošto v torek, četrtek in soboto mesto v ponedeljek, sredo in petek, da bi imeli naše časopise za čitanje že v nedeljo pri rokah, ker je nedelja edini pripravljeni dan za čitanje. Kakor drugod, so tudi pri nas orgeši in sicer dvojne „sorte“: prva sorta ima krivce, druga pa je brez krivcev. Pa drugič še kaj.

Dobrla vas. Skozi našo vas peljeta dve cesti, po katerih je mogoče priti na vse strani sveta. Umljivo je, da srečavamo dan na dan potnike vseh slojev, ki se poslužujejo vseh močih prometnih sredstev, med njimi tudi take, katerim pravimo, da se boje svetlobe. Zaduje dni se je klatil po naši vasi povsem sumljiv človek, ki je napravil na nas vtis, da se preživlja samo s krajo. Oko postave ga ni videlo in ga tudi ni vprašalo po legitimaciji. Zato pa je bilo tembolj točno napram dvema domačinoma, ki ju vsak otrok tukaj pozna in prišlo na stanovanje vprašat po legitimacijah. Ne vemo,

